

miin. Mertesin pohdinnat kirkon ja hyväksikäyttäjän positioista herättävät pohtimaan myös sielunhoidon paradigmaa.

Mertes korostaa kuuntelijan ja kuunneltavan välisen suhteen asymmetrisyyttä, ja pitää symmetrisyyttä avunsaannin uhkana. Postmodernin psykoterapiaparadigman kannattajat pitivät tuollaista korostusta autoritaarisena. He ajattelevat, että kuuntelija ja kuunneltava luovat yhteisen kielitapahtuman, josta avautuu asiakaan tilanteeseen uusia merkityksiä. Symmetrisyys ei uhkaa avunhakijaa, sillä yhteinen, eiautoritaarinen intressi asettaa kuuntelijan ei-tietämisen positioon, jossa on tilaa kuunneltavan kertomukselle. Modernin paradigman kannattajat puolestaan pitävät illuusiona ajatusta, että keskusteluapua hakevan ja apua antavan välinen suhde voisi olla symmetrinen. Kuunneltavalla on aina odotuksia, jotka asettavat kuuntelijan väijäämättä eri positioon kuunneltavan kanssa. Omasa tulkinnassaan Mertes pitää esillä liikkuvuutta ja liittymistä. Kuuntelijan on ensin suostuttava olemaan kuunneltavaa vastapäätä. Vasta prosessin edetessä voidaan ottaa askelia symmetrisen suhteen suuntaan. Sielunhoito on siten prosessi, joka edellyttää sielunhoitajalta kykyä säädellä etäisyyttä ja läheisyyttä suhteessa kuunneltavaansa.

Mertes muistuttaa, ettei hyväksikäytettyjen ole vaikea tulla kuulukuksi ainoastaan kirkon sisäpuolella vaan myös sen ulkopuolella. Kirkon ulkopuolelta heihin kohdistuu paljon painetta, jos he kokemuksistaan huolimatta jäävät yhteisön jäseniksi. Samanlaisia äänenpainoja kohtaa myös suomalaisessa keskustelussa esimerkiksi lestadiolaisuuden parissa.

Mertes liittää saksalaisen keskustelun sitä laajempaan ekklesiologiseen pohdintaan, joka on paikallaan myös meillä Suomessa. Miten papin ja seurakuntalaisen suhdetta meillä luterilaisessa kirkossa nykyisin kuvataan? Entä peittääkö liturgiaa koros-

tava pappeus karitatiivisen ja sielunhoidollisen pappeuden aspektit?

SAKU TOIVIAINEN
TEOL. TRI, HELSINKI

HANS KÜNG Erlebte Menschlichkeit. Erinnerungen mit 48 Abbildungen. München: Piper Verlag 2013. 748 s.

Muistelmiensa kolmannessa osassa *Erlebte Menschlichkeit* Hans Küng tarkastelee yhteenvedonmaisesti elämänsä kulkua ja sen suuria käännteitä, viimeisten vuosikymmenten teologista työtä maailmanuskontojen ja globaalien etiikan parissa, laajoja luento- ja esitelmämatkoja Pohjois-Amerikkaan ja Kaukoitään, arjen kulkua pienemmissä tüberingiläisissä ympyröissä sekä oman elämänsä tulevaa lopputaivalta. Kirja kattaa vuodet 1980–2013. Küng toteaa muistelmiensa päättävän tähän teokseen korkean iän vuoksi. Hän keskustelee myös katolisen kirkon ongelmista ja kirkon jäsenten kohtelusta. Erytishuomion saavat paavit Johannes Paavali II (Karol Wojtyła) ja Benedictus XVI (Joseph Ratzinger), joiden ajattelua ja toimintaa Küng kritikoit voimakkaasti.

Miten Küng hahmottaa muistelmiensa kolmannen osan tehtävän? Hän ei sano pyrkivänsä tavanomaiseen muisteluun, vaan tapahtumien kuvaukseen ja niiden reflektioon yhtä aikaa. Küng pyrkii kuvaamaan kokemuksellisesti, mitä teologin näkökulmasta on aikaan sidottu ja läpi eletty ihmisyyden valo- ja varjopuolinen. Küng pitää itseään teologisena kirjailijana, joka on kehittänyt ilmaisuun vuosikymmenien ajan. Kuitenkaan Küng ei ole vain teologinen kirjailija, vaan laaja-alainen ja perinpohjaiseen työskentelyyn kykenevä teologi, joka liikkuu musiikin teologiasta varhaisen kirkon opillisiin kysymyksiin ja uskontojen omi-

naispiirteistä perustaviin eettisiin ongelmiin.

Kirjan yksi merkitys on siinä, että muistelmiensa avulla Küng itse osallistuu ajatteluun ja toimintaansa koskevaan keskusteluun ja tutkimukseen. Toimintansa vaikuttavuutta Küng ei arvioi. Muistelmiensa merkitystä lisää, että katolisen kirkon uudistuessa Küngiä ei voida sivuuttaa. Hän on käsitellyt useimpia katolista maailmaa koskevia ongelmia ja ihmisarvokysymyksiä tuotannossaan, joka käsittää kymmeniä tuhansia painosivuja ja kymmeniä tuhansiin ulottuvia painoksia useilla kielillä. Herder julkaisee Küngin tuotannosta kootut teokset, jossa on 24 osaa ja jossa kirjoittajan tekstiä täydentävät muut aiheeseen liittyvät dokumentit.

Küng syntyi 19. maaliskuuta 1928 Surseessä Sveitsissä katoliseen perheeseen, opiskeli Roomassa Gregoriana-yliopistossa teologiaa ja filosofiaa ja vihittiin papiksi 1954 Roomassa. Küng jatkoi opintojaan Pariisissa ja Amsterdamissa ja väitteli Karl Barthin vanhurskauttamiskäsitelmästä suhteessa katoliseen oppiin vuonna 1957. Osa kirkon johdosta epäili tutkimuksen keskeisten tulosten oikeellisuutta kirkon opin kannalta. Küng valittiin 32-vuotiaana keväällä 1960 fundamentaaliteologian professoriksi Tübingenin yliopistoon. Hän toimi siellä eläköitymiseensä saakka. Professuuri muutui vuonna 1963 dogmatiikan ja ekumeenisen teologian professuuriksi ja Küng sai johdettavaksi yliopistoon kuuluvan Ekumeenisen tutkimuksen instituutin. Karl Rahnerin tavoin Küng toimi Vatikaanin toisen konsiilin (1962–1965) virallisena konsiiliteologina.

Jo Vatikaanin konsiilia edeltävään aikaan liittyy katolisen kirkon hierarkista rakennetta käsittelevä teos *Strukturen der Kirche* vuodelta 1962. Teos perustuu Küngin virkaanastujaisluentoonsa. Küng kritikoit 1960- ja 1970-luvuilla kirkon johtajajärjestelmää ja jäsenistön asemaa kirjojen, esitelmien ja luento-

jen, haastattelujen ja lehtiartikkeleiden avulla. Hänen ajatuksensa saivat huomiota ja kannatusta. Yhtenä keskeisenä kritiikin juonteena oli muun ohessa Vatikaanin toisen konsiilin päätösten toimeenpanon viivyttely.

Joulukuussa 1979 Hans Küng oli päättänyt työteliään lukukauden ja lähtenyt joulunviettoon Sveitsiin sukulaistensa ja lasketteluharrastuksensa pariin. Joulunalusviikolla Hermann Häring soitti ja kertoi, että Vatikaani on langettanut Küngille katolista teologiaa koskevan opetuskiellon. Küng oli elänyt viime ajat uskossa, että mitään uhkaavaa ei enää ole tulossa ja tilanne on vähitellen seestymässä normaalkiksi.

Küng palasi välittömästi Tübingeniin. Jo seuraavana aamuna oli lehdistötilaisuus ja esiintyminen televisiossa. Ilmapiiri oli jännittynyt. Opetuskielto jäi vetoomuksista huolimatta voimaan (vaikka joitakin helpotuksia saatiin aikaan), mutta professuuri säilyi ekumeenisen teologian professuurina ilman sanottavia velvollisuuksia tiedekunnan suuntaan. Nyt Küng pystyi keskittymään kirjalliseen työhönsä, luento- ja esitelmämatkoihinsa sekä vieraillevana professorina toimimiseen etenkin Pohjois-Amerikassa.

Küng omistaa muistelmistaan huomattavan osan luento- ja esitelmämatkojensa yksityiskohtaiseen selostamiseen ja käsittelyyn. Hän esittelee erilaiset tapaamiset ja tilaisuudet ja myös teologiset ja muut teemat, joita hän käsittelee luennoissaan ja tapaamisissaan. Erityishuomion saavat vierailujen yhteydessä solmitut suhteet ja niiden merkitykset erilaisten projektien osalta. Hans Küng pääsi ensimmäiselle luentomatkalleen 1964 ja sanoo matkanneensa maapallon ympäri viisi kertaa ja käyneensä asiansa tiimoilta kaikkiaan 344 paikkakunnalla. Siis varsinainen teologinen globetrotter.

Nykytilanteesta Küng toteaa, että Karol Wojtyła ja Joseph Ratzinger jättivät jälkeensä jännitteiden täyttämän kirkon, jossa uudistukset

ovat vieläkin toteuttamatta. Hän käsittelee puuttuvia uudistuksia, joita ovat mun muassa pappien ja piispojen ehdottomasta kuuliaisuudesta selibaattivaatimuksesta luopuminen sekä hiippa- ja seurakuntien omaehtoisen toiminnan, paikallisekumenian ja liturgisen ja sielunhoidollisen otteen uudistaminen. Küngin kritiikin kärki on mainituissa paa-veissa, jotka ovat vanhoillisella nimityspolitiikalla ja muilla keinoin estäneet uudistusvoimien esiinpääsyn ja vaikutuksen kirkossa. Pappispula on monin paikoin edelleen polttava ongelma.

Küngin kritiikki katolista kirkkoa kohtaan tiivistyy yhteentoista ongelmakehään, jotka hän näkee Johannes Paavali II:n 27-vuotisessa pontifikaatissa. Toisaalta Johannes Paavali oli karismaattinen, pidetty ja juhlittu, toisaalta hän oli vanhoillinen, vastusti uudistuksia, kieltäytyi kirkon sisäisestä dialogista ja korosti Rooman ehdotonta valtaa. Hän puolusti ihmisoikeuksia kirkon ulkopuolella, mutta vei ne kirkon sisällä uskoviilta, etenkin naisilta. Hän ylisti Mariaa naisten ihanteena, mutta kielsi naisilta ehkäisytablettien ja abortin. Hän saarnasi köyhyyttä vastaan, mutta samalla ruokki sitä ehkäisykiellon avulla. Hän propagoi pappien selibaatin puolesta vahvistaen pappispulaa ja samalla sulki silmänsä kleruksen pedofiliatapauksilta. Hän julisti suuren määrän katolisia pyhimyksiksi ja samalla kohdisti inkvisitiomenettelyjä epämieluisiin teologeihin, pappeihin ja sääntökuntien jäseniin. Hän ylisti ekumeenian tarpeellisuutta, mutta väikeutti suhteita ortodoksisen ja reformatoriseen maailmaan ja esti virkojen tunnustamisen ja ehtoollisyhteyden syntymisen. Muihin kritiikin kohteisiin kuuluvat muun muassa Johannes Paavali II:n reaktionäärinen esiintyminen kristinuskon puolustajana, joka johti kirkon kriittisten jäsenten vieraantumiseen, karismaattisen mediatähden ja kriittisen nuorison suhdetta sekä kirkon menneisyyden syntien tunnustamista, joka

ei johtanut käytännön toimenpiteisiin.

Kirjan viimeinen luku on henkilökohtainen. Loppuelämä on luopumisen aikaa. Rakkaista uinti- ja lasketteluharrastuksista on luovuttava. Päivittäiset lyhyet uintisessiot ovat olleet tavattoman rentouttavia pitkien kirjoitusjaksojen lomittajina. Parkinsonin tauti asettaa omat rajoituksensa ja se ennakoii mahdollista pitkäkin hoitojaksoa vuoteeseen sidottuna. Küng viittaa ystävänsä Walter Jenisiin, joka vietti yli kymmenen vuotta toisten hoidettavana. Samaa kohtaloa hän ei itse toivo, vaan haluaa tarvittaessa turvautua kuolinapuun. Küngin synnyinmaassa Sveitsissä, jossa myös hänen loma-asuntonsa sijaitsee, se on mahdollista. Walter Jenin kohtalon lisäksi ratkaisun perusteluna on, että ihmisen tulee suhtautua vastuullisesti niin elämäänsä kuin kuolemaansa.

Kerran eräs toimittaja kysyi, eikö Küng katkeroitunut, kun kilpakumppani Joseph Ratzinger on paavina Roomassa ja hän professorina pienessä Tübingenissä. Vastaus kuului, että kukaan ei muista paavi Innocentius III:tta, joka oli paavina Tuomas Akvinoalaisen aikana, mutta Tuomas muistetaan erittäin hyvin. Jää nähtäväksi, toteutuuko sama Hans Küngin kohdalla.

SEPPÖ KARPPINEN
TEOL. TRI, KUOPIO